

СУТНІСНІ ХАРАКТЕРИСТИКИ ЕКСПЕРТНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ В УКРАЇНІ

ESSENTIAL CHARACTERISTICS OF ADMINISTRATIVE AND LEGAL SUPPORT OF EXPERT ACTIVITY IN UKRAINE

Тополя Р.В., к.ю.н.,
головний судовий експерт

Черкаський науково-дослідний експертно-криміналістичний центр Міністерства внутрішніх справ

У статті розкрито сутність адміністративно-правового забезпечення експертної діяльності в Україні. Узагальнено, що без професійної експертної діяльності процес розкриття злочинів та вирішення інших юридичних конфліктів в багатьох випадках є неможливим. Адже, юристи, які є учасниками юридичних процесів не мають спеціальних знань у різноманітних сферах суспільного життя. Найбільш професійним та юридично формалізованим спеціалістом є експерт. Оформленні результати діяльності якого мають провідну роль, як докази у юридичних справах, до яких є високий рівень довіри. Доведено, що експертна діяльність в Україні об'єктивно вимагає адміністративно-правового забезпечення. Доведено, що це створення належних умов, постачання адміністративними органами всього необхідного суб'єктам здійснення експертної діяльності для проведення об'єктивного якісного повного дослідження відповідних об'єктів, з метою використання офіційних висновків експертиз у судочинстві та інших видах правового арбітражу, як провідних доказів прийняття правових рішень. Зроблено висновок що, адміністративно-правове забезпечення експертної діяльності в Україні має за мету створення належних умов для всебічного, повного, об'єктивного, комплексного дослідження об'єктів, процесів або явищ, для потреб судочинства та інших сфер право діяльності. Результатом експертної діяльності є отримання нової інформації та формування висновків. Воно здійснюється в різних сферах суспільного життя та для певних суб'єктів використання: судочинства, науки і освіти, економіки, фінансів, медицини, літератури, мистецтва, історичної та військової справи. Є суспільно корисною законодавчо регульованим видом суспільної діяльності. Здійснюється високопрофесійними фахівцями у своїй галузі (сфері) науки, які пройшли певну формально легалізацію та отримали відповідні допуски. Має юридичні наслідки для учасників правових відносин.

Ключові слова: адміністративно-правове забезпечення, докази, експерт, експертна діяльність, законодавства, постачання, судочинство, сутність.

The article reveals the essence of administrative and legal provision of expert activity in Ukraine. It is summarized that without professional expert activity, the process of solving crimes and resolving other legal conflicts is impossible in many cases. After all, lawyers who are participants in legal processes do not have special knowledge in various spheres of social life. The most professional and legally formalized specialist is an expert. The formalized results of its activity have a leading role as evidence in legal cases, which have a high level of trust. It has been proven that expert activity in Ukraine objectively requires administrative and legal support. It has been summarized that this is the creation of appropriate conditions, the supply by administrative bodies of everything necessary for subjects to carry out expert activities for conducting an objective qualitative to complete study of the relevant objects, with the aim of using the official conclusions of experts in court proceedings and other types of legal arbitration, as leading evidence of legal decision-making. It was concluded that the administrative and legal provision of expert activity in Ukraine aims to create appropriate conditions for a comprehensive, complete, objective, complex study of objects, processes or phenomena, for the needs of the judiciary and other spheres of legal activity. The result of expert activity is obtaining new information and forming conclusions. It is carried out in various spheres of social life and for certain subjects of use: judiciary, science and education, economy, finance, medicine, literature, art, historical and military affairs. It is a socially useful, legally regulated type of social activity. It is carried out by highly professional specialists in their field of science, who have undergone certain formal legalization and received appropriate permits. It has legal consequences for participants in legal relations.

Key words: administrative and legal support, essence, evidence, expert activity, expert, legislation, proceedings, supply.

Вступ. Природничі та гуманітарні явища характеризуються своїм змістом та сутністю. Не є виключенням із цього й суспільні відносини які виникають у сфері адміністративно правового забезпечення експертну діяльність в Україні.

Правопорядок безпека громадян є одним первинних пріоритетів діяльності публічної влади. Що неможливо здійснити без належної судів та правоохоронних органів системи. Вона, вони знаходяться на вершині здійснення судової та оперативної-розшукової діяльності вимагають різноманітних видів забезпечення. Провідним з яких з погляду правової складової є експертне забезпечення. Що здійснюється у відповідності до законів України спеціалізованими високо професійними фахівцями різних галузей.

Експертне забезпечення є складним суспільно політичне явище, в якому взаємодіють різні галузі науки, права та воно охоплює своїм впливом всі види судочинства. Як складне гуманітарне та природничі явище воно характеризується своєю об'єктивною сутністю. Саме розкриттю її і буде присвячена ця стаття.

До адміністративно-правового забезпечення експертної діяльності в Україні звертали свою увагу вчені В. Авер'янов, В. Атаманчук, В. Басай, П. Біленчук, В. Галаган, В. Галушко, А. Гіряк, Ф. Джавадов, О. Єшук, А. Іванишук, В. Ковальова, В. Коротаєв, А. Лазебний, О. Олійник, Ю. Пілюков, І. Пиріг, В. Ревака, О. Сабінін,

М. Сегай, Е. Сімакова-Єфремян, Г. Стрілець, Н. Ткаченко, А. Фурман, В. Шепітько, В. Юришин, В. Юсупов та ін.

Проте вони безпосередньо аналізованої нами проблематики щодо сутнісної характеристики експертної діяльності в Україні не торкалися, присвятивши свої наукові пошуки найбільш загальним спеціальним або суміжним викликам.

Постановка завдання. Мета статті полягає в тому, щоб на основі теорії адміністративного права, теорії криміналістики, теорії експертології, доктринальних положень у цій сфері вчених та чинного законодавства розкрити сутнісні характеристики експертної діяльності в Україні.

Результати дослідження. На початку нашого дослідження наведемо енциклопедичні знання що характеризують предмет нашого дослідження. Згідно із словником української мови сутність – це найголовніше, основне, істотне в кому-, чому-небудь; суть. У філософії – головне, визначальне в предметі, що зумовлене глибокими зв'язками й тенденціями розвитку і пізнається на рівні теоретичного мислення [1]. Експертна діяльність це вид діяльності, що включає в себе організаційне, матеріальне і інформаційне забезпечення, а також проведення професійних досліджень і оцінок отриманих результатів. суб'єктами експертної діяльності є юридичні та фізичні особи. замовниками експертизи виступають органи державної влади і управління, органи суб'єктів, організації

різних форм власності, окремі громадяни. Об'єктами експертної діяльності можуть бути різного рівня пропозиції (проекти, технології і т. д.), за якими необхідно провести професійне дослідження і отримати науково обгрунтовані висновки. Предметом експертної діяльності є інформація, що міститься у поданих на експертне дослідження матеріалах, отриманих в ході експертизи, висновки експертів і т. д. В даний час практично неможливо вирішувати економічні, юридичні, екологічні, технічні та інші питання без активної експертної діяльності (експертизи), спеціально уповноважених експертних органів (державних, незалежних, громадських) [2].

[2]. Згідно із словником української мови «експертиза» це розгляд, дослідження якої-небудь справи, якогось питання з метою зробити правильний висновок, дати правильну оцінку відповідному явищу [3].

У більш вузькому форматі вчені розглядають категорію судово-експертної діяльності, як всебічний, повний, об'єктивний та комплексний процес дослідження об'єктів, у результаті чого формуються та надаються науково обгрунтовані висновки про ті чи інші їхні властивості, можливість існування певних фактів та явищ, а також інші питання, що можуть бути вирішені з використанням спеціальних знань експертів у процесі розслідування кримінальних правопорушень. Потреба у призначенні експертів залежить від багатьох факторів: предмета злочинного посягання, способу вчинення правопорушення, слідової картини на місці події, об'єктів дослідження та інших обставин, що впливають на необхідність використання спеціальних знань експерта в тій чи іншій сфері науки, мистецтва чи ремесла [4].

О. Олійник, В. Галунько, та М. Єщук доводять, що судово-експертна діяльність полягає в проведенні законної, незалежної, об'єктивної та повної судової експертизи на основі спеціальних знань матеріальних об'єктів, явищ і процесів, які містять інформацію про обставини юридичної справи, а також у діяльності публічної адміністрації стосовно: забезпечення умов праці судового експерта за місцезнаходженням об'єктів дослідження; створення судово-експертних спеціалізованих установ; забезпечення науково-методичної та організаційно-управлінської діяльності судово-експертних установ; забезпечення організаційно-правових засад діяльності Координаційної Ради з проблем судової експертизи; ведення Державного реєстру атестованих судових експертів; організаційно-правових засад діяльності експертно-кваліфікаційної комісії; організаційно-правових засад здійснення навчання фахівців для спеціалізованих установ, які проводять судову експертизу; організаційно-правових засад атестації судових експертів тощо [5].

Н. Ткаченко, більш спеціально підкреслює, що експертне забезпечення кримінального провадження є багатогранною категорією. По-перше, воно є складовою експертного забезпечення правосуддя і тісно пов'язане з поняттям судово-експертної діяльності. По-друге, експертне забезпечення кримінального провадження є цілісною системою, яка включає в себе окремі структурні елементи, котрі перебувають у тісному взаємозв'язку між собою й об'єднані спільною метою. Тому під експертним забезпеченням кримінального провадження пропонуємо розуміти діяльність із створення умов для виконання суб'єктами судово-експертної діяльності своїх професійних обов'язків, у тому числі з проведення судових експертиз під час досудового розслідування та судового провадження, процесуальних дій у зв'язку із вчиненням кримінально-карного діяння, з метою реалізації завдання кримінального провадження [6].

В свою чергу В. Коротаєв аналізуючи проблематику адміністративно-правового регулювання експертно-криміналістичних досліджень збірною узагальнює що, експертно-криміналістичні дослідження як об'єкт адміністра-

тивно-правового регулювання це організаційно-правова діяльність публічно адміністрації з приводу забезпечення діяльності експертних установ та експертів, що здійснюють експертно-криміналістичного дослідження а також вправа фізичних та юридичних осіб на проведення законної незалежної об'єктивної ета повний експертизи на основі спеціальних знань [7].

У найбільш широкому форматі І. Періг визначив, що експертна діяльність як вид діяльності: є специфічною формою людської діяльності, яка відрізняється від інших ставленням до оточуючого світу; базується на практичних та теоретичних наукових знаннях; носить пізнавальний, дослідницький характер; може проводитись у різних сферах суспільної діяльності; –використовує методи та методики, що не суперечать закону та нормам моралі і ґрунтуються на сучасних досягненнях науки; – має за мету всебічне, повне, об'єктивне, комплексне дослідження об'єктів, процесів або явищ; – має результатом отримання нової інформації та формування висновків. На підставі цього вчений приходиться до висновку, що експертна діяльність становить собою специфічний вид людської діяльності, заснованої на наукових знаннях, змістом якої є дослідження певних об'єктів, процесів або явищ спеціальними методами з метою надання науково обгрунтованих висновків [8, с. 17].

Наприклад в умовах сьогодення експертна група «Юстиці ГЕУ» здійснює оцінку збитків завданих війною. Ними, в частині втрат житлового фонду декларуються як показники: вартість зруйнованого та пошкодженого житла, яке потребує відновлення; фактичні витрати, здійснені для відновлення пошкодженого житлового фонду; фактичні витрати на здійснення грошової компенсації постраждалим, житлові будинки (квартири) яких зруйновано; вартість зруйнованих та пошкоджених об'єктів малоповерхового житлового будівництва, у тому числі дачного та садибного типу, а також їх частини; – вартість зруйнованих та пошкоджених об'єктів незавершеного житлового будівництва [9].

Висновки. Усе вищевикладене дає можливість сформулювати такі узагальнення щодо сутності адміністративно-правового забезпечення експертної діяльності в Україні

- сутність експертної діяльності є процес пізнання певних об'єктів через їх дослідження, як складової процесу пізнання;

- має за мету створення належних умов т для всебічного, повного, об'єктивного, комплексного дослідження об'єктів, процесів або явищ, для потреб судочинства та інших сфер право діяльності, результатом експертної діяльності отримання нової інформації та формування висновків;

- здійснюється в різних сферах суспільного життя та для певних суб'єктів використання: судочинства, науки і освіти, економіки, фінансів, медицини, літератури та мистецтва, історичної та військової справи;

- є суспільно корисною законодавчо регульованим видом суспільної діяльності та галуззю права;

- здійснюється високопрофесійними фахівцями у своїй галузі (сфері) науки, які пройшли певну формальною легалізацію і отримали відповідні допуски;

- має юридичні наслідки для учасників правових відносин – має бути обов'язково врахований арбітрами, або взята до уваги – факультативне додаткове значення.

Отже, с сутністю адміністративно-правового забезпечення експертної діяльності в Україні є створення належних умов, постачання адміністративними органами всього необхідного суб'єктам здійснення експертної діяльності для проведення об'єктивного якісного до повного дослідження відповідних об'єктів, з метою використання офіційних висновків експертизи у судочинстві та інших видах правового арбітражу, як провідних доказів прийняття правових рішень.

ЛІТЕРАТУРА

1. Сутність. Словник української мови: в 11 томах. Том 9. 1978. С. 860.
2. Діяльність. Експертна діяльність. Судова експертиза. 2016. URL: <http://medlit.pp.ua/diyalnist-ekspertna-diyalnist-sudovo-ekspertna-diyalnist-i-yiyi-vidi-sudova-ekspertiza.html>
3. Експертиза. Словник української мови: в 11 томах. Том 2. 1971. С. 462. <http://sum.in.ua/s/ekspertyza#:~:text=>
4. Пілюков Ю. Судово-експертна діяльність у сучасному кримінальному процесі. Актуальні проблеми правознавства. № 4 (24). 2020. URL: <http://dspace.wunu.edu.ua/bitstream/316497/41981/1/%D0%9F%D1%96%D0%BB%D1%8E%D0%BA%D0%BE%D0%B2.pdf>
5. Олійник О., Галуцько В., Єщук О. Адміністративно-правове регулювання судово-експертної діяльності: монографія. Херсон: Грінь Д. С., 2015. 224 с.
6. Ткаченко Н. Сутність експертного забезпечення кримінального провадження. Теорія та практика судової експертизи і криміналістики. Випуск 16. 2016. URL: <https://khrife-journal.org/index.php/journal/article/view/79/77>
7. Коротчаєв В. Адміністративно-правове регулювання експертно-криміналістичного досліджень зброї: автореф. дис. канд. наук. 12.00.07. Дніпро, 2018. 18 с.
8. Пиріг І. Теоретичні основи експертної діяльності органів внутрішніх справ: монографія. Дніпропетровськ : Дніпроп. держ. ун-т внутр. справ ; Ліра ЛТД, 2011. 312 с
9. Оцінка збитків завданих війною. Експертна група «Юстиці ГЕУ» 2023. URL: <https://ekspert-ocenka.com/dokumenty-ta-informatsiia/>
10. Про судову експертизу. Закон України від 25 лютого 1994 р. №4038-XII. *Відомості Верховної Ради України*. 1994. № 28. Ст. 232.